وزارت تعليم حڪومت پاڪستان جي لاءِ تيار ڪرايل.

سنڌي زبان
جي
وڏايل بنيادي لغت

سهيڙيندڙ
غلام مصطفيٰ قاسمي
محمد ابراهيم جويو
ڊاڪٽر غلام علي الانا
محمد صالح شاهه بخاري

سموهيندڙ
سيد حسام الدين راشدي

سنڌي ادبي بورڊ
حيدرآباد سنڌ

سنڌي زبان

جي

وڌايل بنيادي لغت

	ص ص
پيش لفظ	'الف' کان 'ج'
مهاڳ	١ - ٤
سنڌي گرامر تي نوٽ	٥ - ٧
بنيادي لغت (٨٠٠ لفظ)	٨ - ٣١
وڌايل بنيادي لغت (٢٤٥٠ لفظ) (عام سماجي ۽ پيشائي ضرورت جا لفظ)	٣٢ - ٤٥
ڳڻپ، تور ماپ ۽ ڪئلينڊر جا لفظ (٧٥ لفظ)	'الف' کان 'ج' تائين
سب - قومي لفظ (١٧٥ لفظ)	'د' کان 'ي' تائين

پيش لفظ

مئي ١٩٧٢ع ۾، حڪومت پاڪستان جي وزارت تعليم، سنڌي ادبي بورڊ کي لکيو موڪليو ته سنڌي زبان جي گهٽ ۾ گهٽ ڪم ايندڙ بنيادي لفظن جون ٽي فهرستون تيار ڪرائي ڏيو: هڪڙي فهرست اٽڪل ٥٠٠ لفظن جي بنيادي تعليم لاءِ، ٻي فهرست اٽڪل ١٠٠٠ وڌيڪ لفظن جي هر خاص گروهه جهڙوڪ هارين، عورتن (گهرو زالن) ڪارخانن جي مزدورن وغيره جي ڪاروباري ضرورتن لاءِ، ۽ ٽين فهرست اٽڪل ٻين ١٠٠٠ لفظن جي، سماجي ۽ ثقافتي مقصدن جي پورائيءَ لاءِ.

ٻه هفتا اڳ پوءِ، تاريخ ٨ - جون ١٩٧٢ع تي، حڪومت پاڪستان جي وزارت تعليم ملڪ ۾ بين الاقوامي ڪتابي سال ملهائڻ لاءِ ملڪ جي علمي ادارن جي سربراهن ۽ نمائندن جي اسلام آباد ۾ هڪ ميٽنگ ڪوٺائي، جنهن ۾ حڪومت جا مرڪزي ۽ صوبائي تعليمي سيڪريٽري پڻ شريڪ ٿيا. سنڌ مان پروفيسر سيد غلام مصطفىٰ شاهه صاحب، تڏهوڪي چيئرمن سنڌ ٽيڪسٽ بڪ بورڊ (۽ هاڻي وائيس چانسيلر، سنڌ يونيورسٽي) کي، ۽ مون کي، سنڌي ادبي بورڊ جي نمائندي جي حيثيت ۾، انهيءَ ميٽنگ ۾ سڏيو ويو. مذڪور ميٽنگ ۾ پڻ مٿي ڄاڻايل ٽن ڪتابن جي تياريءَ جي ضرورت ۽ اهميت تي گفتگو ٿي. اُن موقعي تي جناب عبدالحفيظ پيرزادي، مرڪزي وزير تعليم، جنهن ميٽنگ جي صدارت ڪئي، مذڪور ٽن ڪتابن جي ڪم ۾ خاص دلچسپيءَ جو اظهار ڪيو، ۽ پروفيسر سيد غلام مصطفىٰ شاهه صاحب ۽ مون کي هدايت ڪئي ته جيئن ته اِهي ڪتاب نئين تعليمي پاليسيءَ هيٺ بالغن جي تعليم لاءِ گهربل آهن، اِنڪري اُهي جيترو ٿي سگهي، اوترو جلد تيار ڪرائي حڪومت کي موڪليا وڃن. چنانچه، اسان سُتت ئي سنڌ ٽيڪسٽ بڪ بورڊ حيدرآباد جي هيڊ آفيس ۾، سنڌ جي ڪن چونڊ تعليمدانن ۽ ٻوليءَ جي ماهرن جي ميٽنگ ڪوٺائي، جا ١٤ ۽ ١٥ - جون ١٩٧٢ع ٻه ڏينهن جاري رهي. ميٽنگ ۾ هيٺيان عالم شريڪ ٿيا:

١. پروفيسر سيد غلام مصطفىٰ شاهه صاحب — ڪنوينر
٢. سيد حسام الدين راشدي صاحب
٣. ڊاڪٽر ممتاز علي قاضي صاحب
٤. مولانا غلام مصطفىٰ قاسمي صاحب

(هلندڙ)

۵. محمد ابراهيم جويو صاحب
۶. ڊاڪٽر نور محمد تالپر صاحب
۷. ڊاڪٽر غلام علي الانا صاحب
۸. جمال رند صاحب
۹. سيد محمد صالح شاهه بخاري صاحب
۱۰. احمد علي 'ظهور' انصاري صاحب
۱۱. عبدالله شيخ صاحب
۱۲. محمد اسماعيل عرساڻي صاحب
۱۳. شيخ جميل احمد صاحب
۱۴. غلام رباني صاحب — سيڪريٽري

انهيءَ ميٽنگ ۾ مذڪور ڪتابن جي تياريءَ جي مسئلن ۽ ڪم جي طريقهءِ ڪار بابت ويچار ڪيو ويو ۽ مذڪور ٽنهي فهرستن جي تياريءَ جو ڪم ماهرن جي هڪ ڪاميٽيءَ جي سپرد ڪيو ويو، جنهن جو ڪنوينر مولانا غلام مصطفيٰ قاسمي صاحب ۽ ميمبر محمد ابراهيم جويو صاحب، ڊاڪٽر غلام علي الانا صاحب ۽ سيد محمد صالح شاهه بخاري صاحب مقرر ڪيا ويا ۽ مسٽر سيد حسام الدين راشدي صاحب کي انهن ٽنهي فهرستن جو ايڊيٽر مقرر ڪيو ويو. انهن عالمن جي محنت ۽ تحقيق جي نتيجي طور سنڌي زبان جون زير نظر بنيادي لفظن جون اهي لسٽون مرتب ٿيون آهن. انهن لغتن جي اهميت ڇا آهي، اهي ڪهڙن مقصدن جي پورائي ڪن ٿيون ۽ انهن کي ڪم ڪيئن آڻجي، تنهن بابت مفصل بحث 'مهاڳ' ۾ ڏنل آهي. سنڌي زبان جي ڄاڻن کي اها ڳالهه معلوم آهي ته هن قسم جون لغتون، پهريون دفعو سنڌي زبان ۾ تيار ٿيون آهن، انڪري انهن ۾ درستين ۽ سڌارن جي گنجائش ٿي سگهي ٿي، پر ان ۾ ڪوبه شڪ ڪونهي ته هي ڪم بنيادي اهميت وارو آهي ۽ ان جي پايهءِ تڪميل تي پهچڻ سان سنڌي زبان جي علمي سرمايي ۾ في الحقيقت قابل قدر اضافو ٿيو آهي. اميد آهي ته جنهن مقصد لاءِ هي ڪتاب تيار ڪيا ويا آهن، ان سلسلي ۾ اهي مفيد ثابت ٿيندا.

آخر ۾، آءٌ انهن سڀني عالمن ۽ اديبن جو مجموعي طور ۽ هر هڪ جو انفرادي طور شڪريو ادا ڪرڻ پنهنجو فرض سمجهان ٿو، جن هن ڪم ۾ مختلف مرحلن تي

(هلندڙ)

هٿ ونڊايو ۽ پنهنجي قيمتي مدد ۽ مشوري سان نوازيو آهي. خاص طرح سان پروفيسر سيد غلام مصطفيٰ شاهه صاحب، سيد حسام الدين راشدي صاحب، مولانا غلام مصطفيٰ قاسمي صاحب، محمد ابراهيم جويو صاحب، ڊاڪٽر غلام علي الانا صاحب، ڊاڪٽر اسدالله شاهه حسيني صاحب ۽ سيد محمد صالح شاهه بخاري صاحب جو ممنون ۽ مشڪور آهيان، جن صاحبن جي ذاتي توجهه، ڀرپور تعاون، سعيي ۽ ڪوشش کان سواءِ هي ڪم پايهء تڪميل تي پهچي نه سگهي ها.

حيدرآباد سنڌ.
١ـ مئي، ١٩٧٣ع

غلام رباني
سيڪريٽري
سنڌي ادبي بورڊ

مهاڳ

دنيا جي مختلف ٻولين ۾ هزارين لکين لفظ آهن. ڪنهن به ماڻهوءَ لاءِ انهن سڀني کي ڄاڻڻ نه ضروري آهي نه ممڪن. خاص طرح ڪنهن ڌارين ٻوليءَ جي سکڻ لاءِ ضروري ڳالهه رڳو ايترو آهي ته لفظن جو اهو گهٽ ۾ گهٽ تعداد سکجي، جيڪي اُن ۾ گهڻي ۾ گهڻا ڪم ايندا هجن. خود پنهنجي ٻوليءَ ۾ به عام ماڻهو توڙي ڪو اديب يا عالم به گهڻي ۾ گهڻا رڳو ڪجهه ٿورا لفظ ئي ڪم آڻي ٿو. سوال ٿو اُٿي ته آيا توڙي ڳالهائڻ جي عام ضرورت لاءِ عام ماڻهوءَ کي گهٽ ۾ گهٽ ڪيترن لفظن جي موڙي گهرجي.

انگريزيءَ لاءِ ڄاڻن جو چوڻ آهي ته اُن جا پهريان سڀ کان وڌيڪ ڪم ايندڙ ۷۳۶ لفظ ڪنهن به عام لکيل مواد جو ۷۵ في صد حصو والارين ٿا — يعني انگريزيءَ جي هر لکيل مواد ۾ جيڪي لفظ ڪم اچن ٿا، انهن جو $\frac{3}{4}$ حصو انهن ۷۳۶ لفظن جو ئي ٿئي ٿو. ساڳيءَ ريت پهريان پهريان سڀ کان وڌيڪ ڪم ايندڙ ۱۰۰۰ لفظ انگريزيءَ جي هر لکيل مواد جو $80\frac{1}{2}$ في صد حصو، ۲۰۰۰ لفظ ۸۶ في صد حصو، ۳۰۰۰ لفظ ۹۰ في صد حصو ۽ ۵۰۰۰ لفظ $93\frac{1}{2}$ في صد حصو والارين ٿا. جيڪڏهن ۵۰۰۰ کي ٻيڻو ڪريون، ڏهه هزار سڀ کان وڌيڪ ڪم ايندڙ لفظ وٺبا، ته اُهي لکيل مواد جو $93\frac{1}{2}$ بدران $96\frac{1}{2}$ في صد حصو، يعني رڳو ۳ في صد وڌيڪ حصو والاريندا. ڳالهائڻ ۾ انهيءَ کان به وڌيڪ عجب جهڙي ڳالهه معلوم ٿئي ٿي. ڄاڻن جو چوڻ آهي ته عام ڳالهائڻ ۾ پهريان سڀ کان وڌيڪ ڪم ايندڙ ۱۰۰۰ لفظ ۹۰ في صد حصو ۽ ۲۰۰۰ لفظ ۹۵ في صد حصو هوندا آهن. مطلب ته لکڻ ۾ ۳۰۰۰ لفظ چڙهي ۽ ڳالهائڻ ۾ رڳو ۱۰۰۰ لفظ چڙهي، باقي جيڪي لکين لفظ انگريزيءَ ۾ آهن، اُهي عام لکڻ توڙي ڳالهائڻ ۾ رڳو ڏهين پتيءَ جيترو ڪم ڏين ٿا. ڄاڻن جو هيءُ به چوڻ آهي ته اِها حقيقت رڳو انگريزيءَ سان نه پر آڌيل نموني ۾ سڀني ٻولين سان لاڳو آهي.

اڄڪلهه دنيا جي سڀني مشهور ٻولين جون اِهڙيءَ نموني جون گهڻي ۾ گهڻو ڪم ايندڙ لفظن جون فهرستون ۽ لغتون تيار ٿي چڪيون آهن، جيڪي ٻين ڪيترن

عام قومي قاعدن کان سواءِ، مارٽ ٽوڙي بالغ پڙهندڙن لاءِ هر مضمون ۾ درسي ڪتاب ٽوڙي وڌيڪ تعليم جي ڪتابن جي تيار ڪرڻ ۾ استادن، اڳواڻن ۽ تعليمي ماڻهن لاءِ ڏاڍيون ڪمائتيون ثابت ٿيون آهن.

حڪومت پاڪستان جي "مُڍ تعليمي پاليسي" ۾، خاص طرح بالغن جي تعليم بابت، چيل آهي ته:

"(بالغن جي) بنيادي پڙهائيءَ لاءِ اٽڪل ٥٠٠ لفظن، ۽ هر خاص گروهه مثلاً هارين، ڙالن، ڪارخانن جي مزورن، وغيره جي ڪاروباري ضرورتن لاءِ اٽڪل ١٠٠٠ لفظن، ۽ عام سماجي ۽ سيڪائيءَ ضرورتن جي پورائيءَ لاءِ وڌيڪ ١٠٠٠ لفظن مان لغتون تيار ڪيون وينديون..."

سنڌي بوليءَ جي ٽنهي بنيادي لغتن تيار ڪرڻ جو ڪم پاڪستان سرڪار وٽان سنڌي ادبي بورڊ کي مليو، جن جي چوڻ تي هيٺ ڄاڻايل ٽي لغتون تيار ڪرايون ويون آهن:

(١) بنيادي لغت — ٨٠٠ (اٺ سو) لفظن جي.

(٢) وڌايل بنيادي لغت — ١٢٥٠ (ٻارهن سو پنجاهه) لفظن جي، جن ۾ بنيادي لغت جا ٨٠٠ لفظ به گڏيا ويا آهن. هن لغت ۾ ٤٥٠ (چار سو پنجاهه) لفظ عام سماجي ۽ سيڪائي ضرورتن جا آندل آهن.

(٣) بنيادي ڪاروباري لغت — ٢٠٠٠ (ٻه هزار) لفظن جي، جن ۾ وڌايل بنيادي لغت جا ١٢٥٠ لفظ به آيل آهن. هن لغت ۾ ٧٥٠ لفظ خاص گروهن مثلاً هارين، واڍن، لوهارن، ۽ ٻين ڪمين ڪاسبين ۽ مزورن، وغيره جي ڪاروباري ضرورتن جا آندل آهن.

هنن لغتن مان هر هڪ ۾، سنڌي پنهنجن بنيادي لفظن کان سواءِ، ٧٥ (پنجهتر) لفظ ڳڻپ، تور ماپ ۽ ڪئلينڊر جا، ۽ ١٧٥ (هڪ سو پنجهتر) اُهي لفظ، جيڪي هاڻوڪيءَ دنيا جي گهڻوڪري هر ملڪ ۾ ڪم اچن ٿا، ۽ جن کي سڀ- قومي لفظ سڏيو وڃي ٿو، يعني ڪُل ٢٥٠ (ٻه سو پنجاهه) لفظ وڌيڪ پڻ گڏيا ويا آهن، ته جيئن هر هڪ لغت جي پنهنجي پنهنجي مقصد جي پورائيءَ ۾ ڪا تڪليف پيدا نه ٿئي. انگريزيءَ سان

گڏ ڪيا جي سمجهي سندرِ بل ٻولين جي بنيادي لغت بنائي
سائنس ۾ اهڙي سٽ - قومي انگ ۽ نور ماپ، ڪئلينڊر
۽ ڪتب جا لفظ، ۽ هر قسم جا ٻيا اسم خاص وارا لفظ،
بنيادي لفظن جي ڳڻپ کان الڳ ۽ وڌيڪ ليکيا ويندا
ها.

انگريزي ٻوليءَ جي بنيادي لغت ۾ ڪل ٨٥٠ لفظ
شامل آهن. " بنيادي لفظ اهي لفظ آهن، جن مان، گرامر
جي گهٽ ۾ گهٽ ڦيرگهير سان، ڳالهه ٻولهه وسيلي يا لکڻ
۾، عام ۽ روزانو حال احوال جو ذڪر - وٺ جون گهرجون
پوريون ٿي سگهن. بنيادي لفظن جي رٿا ۾ هڪ اهڙي
جو اندرون لاڳاپو ڏيکاريو ويو آهي، ۽ اُن ۾ تمام ٿورا اهڙا
لفظ ڏنل ها، جيڪي غير ضروري يا قاعدي کان ٻاهر هجن
لفظن جي هن رٿا اندر، جيڪا هن ڳالهه واري نصاب
تيار ڪئي، نه هڪڙو پڙهندڙ يا سکندڙ، ٢٠ کان ٥٠ ڪلاڪن
تائين اُن کي پڙهڻ سان ٻوليءَ مٿان اهڙي قوت اُن کي
حاصل ٿي ٿي نموني ۾ سمجهڻ، روزاني گهرجن لاءِ ڪم آڻي
سگهي ٿو. نمونو ته انگريزيءَ جي لغت ۾ هڪ لک کان
پنج لک لفظ ڏنل ها، پر روزاني ڪم ۽ ڪتابن جو ذڪر
سواءِ ڪن خاص عالمن جي، ست هزار لفظن کان وڌيڪ
لفظن سان ڪڏهن به لاڳاپو ڪونه ٿو رکي. اُهي ست
هزار لفظن مان به رڳو ويهه هزار لفظ آهن، جيڪي
اسڪولي ڪتابن يا ٻين عام ادبي ۽ علمي ڪتابن ۾ ورتا
ويا ۽ گهڻي ۾ گهڻا ڪم اچن ٿا. بنيادي انگريزي لغت
جا ٨٥٠ لفظ اهڙا ۽ اهڙين گڏ ڪيا ويا آهن، جو اهي
اُهن ٢٠٠٠ لفظن جو ڪم ڏيئي ٿا سگهن — نه رڳو
ايترو، پر اُهن ويهن هزار لفظن مان ڪيترن لفظن جون
جيڪي هڪ کان وڌيڪ يا ٻيون اصطلاحي معنائون نڪري
سگهن ٿيون، اهي پڻ انهن ٨٥٠ بنيادي لفظن جي
مدد سان ڪم آڻي سگهجن ٿيون. مثلاً، هن بنيادي رٿا ۾
هڪڙن ١٥ بنيادي فعلن مان، رڳو مددگار فعل be ۽ may
۽ will, shall [هُئڻ، ٿيڻ، ڪرڻ، ٻوڙڻ ۽ ٻين فعلي
ڀڃارين] جي مدد سان ٤٠٠٠ (چئن هزارن) عام انگريزي
فعلن جو ڪم وٺي سگهجي ٿو..." +

+ انسائيڪلوپيڊيا برٽينيڪا.

بنيادي لغت سچ پچ ته لفظن جي کفايت جي فن جي هڪ عملي شڪل آهي. سنڌي ٻوليءَ جون هي ٽي بنيادي لغتون به اهڙيءَ ڳالهه کي خيال ۾ رکي تيار ڪيون ويون آهن.

سنڌي ٻوليءَ جي هنن پيش ڪيل بنيادي يا وڌايل بنيادي لغت ۾ اٽڪل هڪ سؤ کن عام سائنسي لفظ وڌيڪ ملائي، هر علم ۽ فن مثلاً رياضي، ڪيميا، حڪمت، انجنيري وغيره جا مخصوص اٽڪل ٥٠ - ٥٠ لفظ ٻيا ڪڍي، اُن علم ۽ فن بابت پوريءَ طرح ڳالهه ٻولهه ڪري سگهجي ٿي ۽ لکيت ۾ اُن جو پورو بيان ادا ڪري سگهجي ٿو. ساڳيءَ طرح ڪاروباري لغت ۾ آيل خاص گروهن مان يا پيشي رهندي ويل هر گروهه لاءِ پڻ وڌ ۾ وڌ ٥٠ - ٥٠ لفظ ڪڍي، اُن بابت خيالن جي اظهار جون سڀ ضرورتون پوريون ڪري سگهجن ٿيون. انگريزي ٻوليءَ جي بنيادي لغتن جي پوري استعمال لاءِ پڻ اهڙي قسم جي گنجائش رکيل آهي.

هنن لغتن جي ناهڻ ۾ ڪافي محنت ۽ پوري ڌيان کان ڪم ورتو ويو آهي. هيءُ سنڌي ٻوليءَ ۽ اُن جي ادب ۽ تعليم جي آئيندي لاءِ هڪ وڏو ڪم هو. جنهن صورت ۾ ۽ جنهن معيار تي هن ڪم جي پورائي ٿي سگهي آهي، اُن جي چڱائيءَ ۽ افاديت کان اسان خوش آهيون. اسان کي پورو احساس آهي ته وڌيڪ وقت ۽ تحقيق جي وڌيڪ سهولتن سان هيءُ ڪم اڃا به وڌيڪ چڱو ٿي سگهيو ٿي. اسان کي اميد آهي ته هن نموني جي هيءَ پهرين ڪوشش اسان جي مهربان پڙهندڙن، سنڌي ٻوليءَ جي پارکن ۽ چاهيندڙن وٽ قدر ۽ قرب جي نگاهه سان ڏٺي ويندي.

هنن لغتن کي پوريءَ ريت ڪم آڻي سگهجي، اُن لاءِ سنڌي ٻوليءَ جي گرامر جي خاصيتن ۽ بنيادي لغت جي ڪن مکيه اصولن تي هڪ ننڍو نوٽ پڻ تيار ڪيو ويو آهي، جو مهربان پڙهندڙن لاءِ هن مهاڳ کان پوءِ ڏنو ويو آهي. اُميد ته اهو نوٽ هو پوري ڌيان سان نظر مان ڪڍندا ۽ لغتن کي پوريءَ طرح ڪم آڻڻ لاءِ اُن مان مناسب فائدو وٺندا.

حسام الدين راشدي
غلام مصطفيٰ قاسمي
ڊاڪٽر غلام علي الانا
محمد صالح شاهه بخاري
محمد ابراهيم جويو

حيدرآباد سنڌ.
مارچ، ١٩٧٣ع.

سنڌي گرامر تي نوٽ

بنيادي لغت مان پورو فائدو وٺي سگهجي، اُن لاءِ ضروري آهي ته بنيادي لفظن جي استعمال ۽ لفظن مان وڌيڪ لفظن ٺهڻ جي سلسلي کي ڌيان ۾ رکيو وڃي. اُن بابت هيٺ ڪي هدايتون ڏنيون ويون آهن، جي اميد ته هن لغت جي استعمال ۾ مددگار ثابت ٿينديون —

(۱) پيش پوائنٽ واڳر، ڪيترا سنڌي لفظ هڪ کان وڌيڪ ۽ جدا جدا معنائن ۾ ڪم اچن ٿا؛ مثال طور:

پيءُ، اڙو، وَٽِ، ڏرُ

(۲) مذڪر واحد جي صيغي کي مذڪر جمع، مؤنث واحد ۽ جمع ۾ آڻي سگهجي ٿو؛ مثال طور:

مذڪر واحد	مذڪر جمع	مؤنث واحد	مؤنث جمع
هُو	هُو	هُوءَ	اُهُو
هيءُ	هي	هيءَ	هي
ڇوڪرو	ڇوڪرا	ڇوڪري	ڇوڪريون

(۳) نحوي حالتن پٽاندر لفظن جا گردان ڪري سگهجن ٿا؛ جيئن ته

حالت فاعلي	حالت مفعولي	حالت اضافت	حالت جري	حالت ندا
ڇوڪرو/ڇوڪري	ڇوڪرو	ڇوڪري	ڇوڪري	ڇوڪرا!
ڇوڪرا/ڇوڪرن	ڇوڪرا	ڇوڪرن	ڇوڪرن	ڇوڪرؤ!
مان/ مون	مون	منهنجو	مون	مان!

(۴) مرڪب لفظ ناهي سگهجن ٿا؛ جيئن:

گهر-ڌڻي، راڄ-ڌڻي، ڇڙو-واڻو، ٺ-ٺڳو،
آب-گهٽي، اڄ-وڄ، ڏي-وٺ، گهٽ-وڌ، ٽٽي-ٽڏي،
آبو-پوٽو، اندر-ٻاهر، ڪنا-مار، ٽَٽ-ڦاٽ، وغيره.

(۵) اڳياڙين ۽ پڇاڙين جي مدد سان نوان لفظ ناهي سگهجن ٿا؛ جيئن:

الف — اڳياڙين جي مدد سان:

باعزت، بي عزت، پُرغم، زيربار،
ڪم عقل، نا اميد، لاجواب، اڻڀاڻ،
اماڻو، اڻڄاڻ، اڻپڙهيل، ڀروس، سڀاڳ،
سُپٽ، ڪُپٽ، وغيره.

ب – پچاڙيءَ جي مدد مان :
وڏپڻ ، ٻاڦپي ، ٺڳيڪار ، هٺيلو ، اوڻائون ،
ڪلراٺو ، ڪالهوڪو ، پنجوٽو ،(وغيره.)

(٦) امر مان سڀني زمانن جا صيغا ناهي سگهجن ٿا؛
مثلاً :

زمان مستقبل	زمان ماضي	زمان حال	زمان مضارع	امر	مصدر
ٽڪندو	ٽڪيو	ٽڪي ٿو	ٽڪي	ٽِڪ	ٽڪڻ
پڙهندو	پڙهيو	پڙهي ٿو	پڙهي	پڙهه	پڙهڻ
پاريندو	پاريو	پاري ٿو	پاري	پار	پارڻ

(٧) فعل لازمي مان فعل متعدي ٺاهي سگهجن ٿا؛
مثلاً :

متعدي		لازمي	
امر	مصدر	امر	مصدر
پار	پارڻ	پَرُ	پرڻ
ٺاهه	ٺاهڻ	ٺهُ	ٺهڻ

(وغيره)

(٨) فعل متعدي مان فعل متعدي بالواسطه ٺاهي سگهجن ٿا؛ جيئن :

ٽِڪڻ ← ٽِڪائڻ ← ٽِڪارائڻ
چوڻ ← چوائڻ ← چوارائڻ

(٩) فعل متعدي معروف مان فعل متعدي مجهول ٺاهي سگهجن ٿا؛ جيئن:

ٽڪڻ ← ٽڪجڻ
مارڻ ← مارجڻ (وغيره)

(١٠) اسم مان صفت، ۽ فعل مان اسم ۽ اسم مان اسم فاعل ٺاهي سگهجن ٿا؛ جيئن:

(الف) اسم مان صفت

صفت	← اسم
جابلو	جبل
ٺاڪرو	ٺَڪَرُ

پېتر   پاتېرد
تړل   تړلي   —(وغیره)

(ب) فعل سے اسم

مصدر ←	فعل ←	اسم
غوښتل	غوښي	غوښتنه
چاټل	چارټا	چارټ
ژاړل	ژړي	ژړا — (وغیره)

(ج) اسم سے اسم فاعل

اسم ←	اسم فاعل
ذذ	ذوذي
ښنغر	ښو ښرې
اڼ	اوڼي
چېر	چېراتی — (وغیره)

بنيادي لغت

الف

اللهُ	اٽڪل
آباد	آٽو
آرسي	آٿرُ
آزمائشُ (آزماءِ)	اُپاءُ
آسرو	اُپائڻُ (اپاءِ)
آسمان	اَبايو
آفيسر	اَڃُ
آڪُسِر	اڃا
آنو	اَچڻُ (آچُ)
آٽڻ (آٽ)	اُچلڻُ (اُچلِ)
آواز	اَچو
آهستي	اخبار (خَبَرَ)
آءُ (ماڻ: مون)	اَڏُ
ايرڻُ (ايرُ)	اُڏامڻُ (اُڏامِ)
اُٺرُ	اَڏڻُ (آڏ)
اُٺڻُ (اُٺ)	ارادو

اُسَ	اوندهه
اُستادُ	اونهارو
اسين (اسان)	اونهو
آڪبِ	آدهڙو / ادڙد / نهڙو / هيهڙو
آڪرُ	اِدو
آڳبُ	اُدو
اڳهه	ايڙو / هيڙو
آٺٽرُ	ايڏانهن / ايڏهن / ايڏي / هيڏانهن / هيڏهن / هيڏي
انُ	
اندرِ	ايسين / هيسين
اِنصافُ	ڇ
آنڳُ	

ب

اوتڙو / هوتڙو	ٻچ
اوچتو	بابتِ
اوچو	بارُ
اوڏانهن / اوڏهن / اوڏي	بازارِ
اولاڻ	باهه
اولاد	ٻُٽُ

– ٻٽي

بَتي	ٻِجُ
بجلي	ٻچو
بَچَڻُ (بَچُ)	ٻَڌڻُ (ٻَڌ)
برابر	ٻُڏڻُ (ٻُڏُ)
بَس	ٻَرڻُ (ٻَرُ)
بسم الله	ٻُڙي
بَڪ	ٻُڪُ
بلو	ٻڪري
بَندُ	ٻني
بِنهه	ٻوٽو
بهارُ	ٻُهارڻ (ٻُهارِ)
بيماري	ٻيل / ٻيانهه
بيهڻ (بيهه)	**ڀ**
ٻ	ڀاٽي
ٻاجهري	ڀاڄي
ٻارُ	ڀاڙو
ٻاڦت	ڀاڳ
ٻاهَرِ	ڀاڳو

ٻاڻُ

ٻاءُ

ٻائڻُ (ٻانءِ)

ٻٽُ

ٻٽِ

ٻٽرُ

ٻَچڻُ (ٻچُ)

ٻَرڻُ (ٻرِ)

ٻَرِوسو

ٻُلُ

ٻِلو

ٻيرو

ٻيڻُ / ٻيڻَ

<u>ت</u>

تَرَ

تارو

تازو

تان

تائين

تَپڻُ (تَپُ)

تڏو

تڏهن

ترُٽُ

ترسڻُ (ترسُ)

ترڻُ (ترُ)

تعليم

تَڪرَ

تلاءُ

تِلڪو

تورڻُ (تورِ)

تون

تنهن

تنهنجو

تي

تيارُ

تيترو

تيڏاهن/تيڏهن/تيڏي

— تيسين

ٽِسين
ٽِلُ
ٽِڪن

ٽ

ٽالهه
ٽانءُ
ٽَڪِ
ٽُڪَ
ٽُلهو [ٽلهومارو]
ٽَلهو
ٽَپُ
ٽورو
ٽوٽي
ٽِلهو
ٽِڙُ (ٽڙيءُ)

ٺ

ٺانگو
ٺَبالَ
ٺَپرُ [ٺپرناڙي]

ٽپڙُ (ٽپُ)
ٽڙڪَ
ٽَڙُ (ٽَڙُ)
ٽِڙُ (ٽِڙُ)
ٽُڪرُ [ٽُڪرَ يور]
ٽِڪڙُ (ٽِڪرُ)
ٽنگَ
ٽوڪرو
ٽولو
ٽهڪڙُ (ٽهڪُ)
ٽِياڪُرُ

ٿ

ٿَرڙُ (ٿرُ)
ٿِڪرُ
ٿِڪڙُ (ٿِڪرِ)
ٿونٿِ
ٿهڙُ (ٿهرُ)
ٿِڪُ

ث —

ث

ثابتُ

ثوابُ

پ

پاڙو

پاسو

پالڪَ

پالَڻُ (پالِ)

پاڻُ

پاڻي

پائڻُ (پاءِ)

پٽِ

پَٽو

پَٽُ

پُٽُ

پٽاڻو

پَٽڙو

پَٽڻُ (پٽِ)

پَچڻُ (پَچُ)

پُڇڻُ (پُڇُ)

پَڌَرُ

پَرُ [ج: پَرَ]

پراڻو

پرائڻ (پراءِ)

پَري

پڙهڻُ (پَڙهُ)

پَڪَ

پَڪِڙڻُ (پَڪِڙُ)

پَڪي

پَگهرُ

پَنُ

پَنڌُ

پَنهنجو

پُورڻُ (پُورِ)

پُورو

پوڙهو

— پوکڻُ (پوکِ)

پوکڻُ (پوکَ)
پَوڙڻُ (پٽ)
پوءِ
پُهچڻُ (پهچُ)
پهلوان
پيارُ
پيٽُ
پيرُ
پيڙهه
پَيسو
پيشابُ
پيئڻُ (پيءُ)

ڦ

ڦاٽڻُ (ڦاٽُ)
ڦاسڻُ (ڦاسُ)
ڦُٽڻُ (ڦُٽُ)
ڦِرڻُ (ڦِرُ)
ڦُرڻُ (ڦُرِ)

ڦڙو
ڦِڪو
ڦَلُ / ڦَرُ
ڦَٽي
ڦيٽو

ج

جاچڻُ (جاچ)
جادو
جاڳڻُ
جاءِ
جَبلُ
جِتِ / جِتي
جناءُ
جَڏهِن / جڏهين
جَشنُ
جَلسو
جِنسَ
جَنهِن / جِنهن

جو [جيعر]

جَواب

جوانُ / جواٽ [جاٽ ...]

جوڙڻُ (دوڙ)

جُوئر

جهبڙو / جهڙو

جيٽُ

جيڙو

جيتوڻيڪ

جيڏاهن / جيڏهن / جيڏي

جيڏو

جيسين

جيل

جيئن / جئن

جيئڻُ / جيءُ

ڇ

چاڙهي

چاٽڻُ (ڇانٽڻُ هچٽڻُ)

جٽُ

جَج

جمارَ

جمڙڻُ (جمرُ)

جهه

جهنٽڻُ (جهٽِ)

جهرڪي

جُهڙُ

جهلڻُ (جهلِ)

جهنگُ

جهيڙو

چ

چادَرَ

چانورَ

چانهه

چَپُ

چٽڻُ (چٽِ)

چَرڻُ (چرُ)

چَرِيو
چَڙهڻُ (چَڙهُ)
چُستُ
چَمڪُ
چَلَڻُ (چَلُ)
چَگو
چُلهه
چمچو
چَمڪڻُ
چنڊ
چوندڻُ (چوند)
چَوَڻُ (چَوُ)
چيلهه

ڇ

ڇا
ڇاپَڻُ (ڇاپِ)
ڇانوَ
ڇاٽڻ (ڇاٽِ)

چِٽ
چَٽڻُ (چَٽِ)
چَڏڻُ (چَڏِ)
چُري
چِڪڻُ (چِڪِ)
چِنڻُ (چِنُ)
چو
چوڙڻُ (چوڙِ)
چوڪرو
چُمڻُ (چُمُ)

ح

حالتِ [حال احوال]
حَجَمُ
حَدّ
حَرامُ
حسابُ
حَقّ
حَڪيمُ
— حُڪمُ

حُکُمْ

حَلالْ

خ

خاص

خالي

خدا

خراب

خرچھ (خرچ)

خریف

خط / کَت

خلقھ (خَلق)

خوشي

خيالُ

خير (خيرات)

د

دال

دانھَھ (دانِن)

دیائِٹُ (دیاء)

دُیو

دَرُ

درزي

دُشمنُ

دکان / دُکانْ

دل

دلو

دَمُ

دنیا

دوا

دوست

دونھون

دیر

دیس [ڈیھُ]

دیگ / دیگِ

ڈ

ڈالو

ڈَپ

ڈُرُ

ڈریٹھ

ڈَکُ

ڌَڪُ

ڌڪارڻ (ڌڪار)

ڌنڌو

ڌَڻُ

ڌُوڙِ

ڌوئَڻُ (ڌوءِ)

ڌيان

ڌيءُ / ڌيئُ

ڏ

ڏاڏو

ڏاڍو

ڏاڙهي

ڏاهو

ڏِسڻُ (ڏِسُ)

ڏُڪار

ڏُکُ

ڏَکڻُ

ڏَيڻُ (ڏيِ)

ڏَندُ

ڏنگو

ڏوهُ

ڏُهَڻُ (ڏُهه)

ڏي (ڏاڻ)

ڏينهن

ڏِيَڻُ (ڏي)

ڏيئو

ڊ

ڊاڪٽر

ڊاهَڻُ (ڊاهه)

ڊِڄَڻُ (ڊِڄُ)

ڊگهو

ڊوڙَڻُ (ڊوڙ)

ڍ

ڍَرو / ڍِرو / ڍِلو

ڍُڪُ

ڍَڪڻُ (ڍڪِ)

ڍڳو

ڏسڻ

ڏور

ڏَهُ

ڏير

ذ

ذات

ذرو

ذهن

ر

رات

راڄُ

رازو

راشن

راڳ

راند

ربيع

رِشڻُ

رَتُ

رَڌڻُ (رَڌِ)

رستو

رُسڻُ (رُسُ)

رسو

رول

رَڱڻُ/رڱڻُ (رَڱِ / رڱِ)

رُڪو

رڳو

رُلڻُ (رُلُ)

رَهڻُ (رَهُ)

روپيو

روز

روئڻُ (روءِ)

ز

زال

زبان

زراعت

زمانو

زمين

زمين
زور

س

سادو
ساڃو
ساراسڻُ (ساراهه)
ساڳيو
سالُ
سامانُ
سامهون
سان / ساڻ
سانجهي
ساههُ
سائو
سائين
سبقُ
سِبَڻُ (سِبُ)
سَپُ / سَپِ

سياڻي
سياءُ
سُنو
سيخُ
سچو [سچو سارو]
سُنڃ
سَچُ
سدا
سدّو
سڏڻ (سَڏِ)
سرڪار
سَرءُ
سَرَّڻُ (سَرُّ)
سُسٽ
سُڪارُ
سُڪڻُ (سُڪُ)
سُکُ
سِکڻُ (سِکُ)

— سگهڻ

سگھڻ (سگھڻُ)
سلسلو
سمجھڻ (سمجھڻُ)
سمھڻ (سُمھڻ)
سيالڻ (سيالِ)
سُنگھڻ (سُنگھڻ)
سنھو
سو
سوال
سواءِ
سوجھرو
سوچڻ (سوچِ)
سودو
سورُ
سوڙھو
سوگھو
سونگھڻ (سونگھڻ)
سولو

سويل / سوير
سھانگو
سھٽو
سيارو
سيمينٽ

ش

شاباس / شابس
شادي
شال / شَلَ
شاھوڪار
شايد
شرابُ
شربت
شرط
شڪل
شروع
شوق
شھر

— شي

شي

ص

صابط

صاف

صبح

صبر

صحيح

صَلاحَ

ض

ضامِنُ

ضرور [ـ: ضرورت]

ط

طوفان

ظ

ظُلْمِ

ع

عادت

عامُ [ج: عوام]

عَجَبْ

عرضُ

عِزَّتَ

عَقْلُ

عِلاجُ

عِلْمُ

عَمل

عيب

عيد

عَيْنَكَ

غ

غَريبُ

غلامُ

غيرت

ف

فائدو

فرضُ

فَرقُ

فرياد

— فَصلُ

فَصلُ
فيصلو

ق

قاعدو
قبر
قَرض
قلم
قميص
قوم

ڪ

ڪاٺي
ڪارخانو
ڪارو
ڪاريگر
ڪاغَذُ / ڪاڳَرُ
ڪالَهه
ڪاوڙ
ڪاهَڻُ (ڪاهِ)

ڪانءُ
ڪِتابُ
ڪُتو
ڪِٿي
ڪُٽنبُ [ڪُٽم]
ڪُٽڻُ (ڪُٽِ)
ڪپڙو
ڪَپڻُ (ڪَپِ)
ڪَپهه
ڪَچهري
ڪُجهه
ڪڏهن
ڪَڍڻُ (ڪَڍُ)
ڪُرسي
ڪَرڻُ (ڪَرِ)
ڪِرڻُ (ڪِرُ)
ڪَڙو
ڪَکَرُ

ـ ڪَکُ

ڪَڪُ	ڪيڙو
ڪلامُ	ڪيڏو
ڪَمُ	ڪيرُ
ڪَمندُ	ڪينچي
ڪَنُ	ڪيئن / ڪِئن
ڪُنيرُ	**<u>ک</u>**
ڪُنجي	کابو
ڪُنڊَ	کاٽو
ڪُنوارِ	کارو
ڪُنڊرو	کان
ڪنهن	کاٽُ (کاءُ)
ڪَٽڪَ	کَٽَ
ڪو	کَنَٽُ (کَٽُ)
ڪوٽُ	کُنُٽُ (کُٽُ)
ڪوپُ	کَٽو
ڪوڙ	کَپَٽُ (کَپُ)
ڪوسو	کَڏَ
ڪهڙو	کَلَ

— کِلَٽُ

ڪِلَڻُ (ڪِلُ)

ڪُڏَڻُ (ڪُلُ)

ڪَنبُ

ڪَنگهه

ڪَٽَڻُ (ڪَٽُ)

ڪوٽڻُ (ڪوٽِ)

ڪوهه

ڪَهرو

ڪي

ڪيرُ

ڪيلُ

گ

گاڏي

گارِ

گاهُ

گدلو

گُڏارڻُ (گُڏار)

گَڏَڻُ (گَڏِ)

گَڏهُ

گِرانهه / گرهه

گُرڙي

گرمي

گروي

گُلُ

گِلا

گِلاسُ

گُمُ

گَنڊُ [گند ڪچرو]

گُسڻُ / گُسُ

گوڙُ

گوشت

گول

گيهه

ڳ

ڳاڙهو

ڳالهائڻ (ڳالهاءِ)

ڳائڻ (ڳاءِ)

— ڳرڻُ

ڳرڻ (ڳر)

ڳرو

ڳُرُڙ

ڳٽڻ (ڳٽ)

ڳوٿ

ڳولڻ (ڳول)

ڳوٽ

گھ

گھاٽو

گھٽ

گھٽي / گھٽي

گھر

گھرڻ (گھر)

گھڙي

گھمڻ (گھم)

گھٽو

گھوٽ

گھوڙو

ل

لابارو

لالچ

لاءِ

لُٽڻ (لُٽ)

لَٽ

لَچ

لحاظ

لڏڻ (لڏ)

لڙڻ (لڙ)

لسو

لفظ

لِڪڻ (لِڪ)

لِڪڻ (لِڪ)

لَڳڻ (لَڳ)

لَنگھڻ (لَنگھ)

لُٽڻ (لُٽ)

لوڙهو

لوڙ

لِيڪَ

م

ماٻ

ماپَڙُ (ماپ)

مادي

ماستر

ماکي

مالُ

مالش

مامو

مانُ [مان شان]

ماڻُ

ماني

ماٺو

ماءُ

مُبارڪَ

مَٿو [مٿي، مٿان، مٿانئون]

مٿي

مُٺِ

مِٺو

مثالُ

مَچڻُ (مَچُ)

مَڇرُ

مَڇي

محْنَتَ

مُدَّتَ

مَدَدَ

مِرْچَ

مَرڻُ (مَرُ)

مزو

مُڙسُ

مَسُ

مَسَ مَسَ

مُسْتَطِيلُ

مشهورُ

مصري

مَغَزُ

مَغزُ
مُڇ
مَڇرُ
مَڪٽُ (قَبرِ)
ملاڪڙو
مُلڪُ
مِلٽُ (مِلُ)
مُلو
مُلهه
مَلهه
مَنُ
مُنڊ
مُنهن
منهنجو
موچي
مُوري
موڪلڻ (موڪلِ)
مهانگو

مهرباني
مهمان
مهينو
ميان
ميٽ
ميدان
ميرو
ميز
ميلو
۾
مِينهُن
ميوو

ن

نه
ناسُ
نالو
نانو
نتيجو

نِجُ

نَجَرطُ (نَجُ)

نَدي

نَرُ

نَظَرَ

نَكُ

نِكَرطُ (نِكَرُ)

نَلُ

نهونو

نندو

نِشَدَ

نَنهُن / نُنهُن

نوكَرُ

نئون

نيت

و

واتُ

وات

واپارُ

واهه واهه

وَترطُ (وَتِ)

وَثرطُ (وَثُ)

وجهرط (وجه)

وَجَرطُ (وَج)

وِجائرطُ (وجاء)

وَجَرطُ (وَجُ)

وچائرط (وچاء)

وَدرطُ (وَدُ)

وديك

ودو

وَدِرطُ (وَدِ)

وَرَطُ (وَرُ)

وِزَهرطُ (وِزَهُ)

وِسَرطُ (وِسُرُ)

وَسَرطُ (وَسُ)

وَطَنُ

وقت

— وِعطَرطُ

وِعَٹُ (وِعٹُ)	ھَتُ
وِکَ	ھَرُ
وَٹُ (وَٹُ)	ھفتو
وِھنجَٹُ (وِھنجُ) [وسنجٹ سھنجٹ]	ھلکو
وَھَٹُ (وَھُ)	ھَلَٹُ (ھَلُ)
ویجھو	ھِمَّتَ
ویچارو	ھَندُ
ویساھُ	ھُنُرُ
ویکو	ھَتَٹُ (ھَٹُ)
ویھٹُ (ویھُ)	ھُو
	ھوا
ھ	ھوڏ
ھا [ھائو]	ھونئَن [اونئن / اُئين]
ھارٹُ (ھارِ)	ھُتَٹُ
ھاٹي	ھِي
ھَیَجَ	ھيٺ
ھِتِ / ھِتي / ھِتان [اِتَ / اِتي / اِتان]	ھيڏو / ايڏو
ھُتِ / ھُتي / ھُتان [اُتِ / اُتي / اُتان]	ھيکاري
	— ھِیٹو

هیٹو

ھیئن [ایئن/ائین]

ي

یا

یاد

وڌايل بنيادي لغت

الف

آزادُ

آفيم

اُبتو

آبو

اُٽُ

اَجرَڪُ

اِجهو

اِحساسُ

آدَبُ

آدو

اُڏمو

آڏو

اُرڙي

آسُر

اصطلاح

اصول

افسانو

اڪيلو [هيڪلو.]

اُگهاڙُ (اُگهاڙ)

آڱرُ

اما

امتحان

اِمڪانُ

اُميد

اَنبُ

اَنجامُ

انڊو

اِنڪار

اوزار

اي

اياڻو

ايمان

ب

باغُ

باقي

باڪ

بالغ

برفَ

برڪتَ

بصرُ

بگڙڻُ (بگڙُ)

بگهڙُ

بمُ

بلا

بوٽُ

بورچي

ٻ

ٻاجهر

ٻاڦ

ٻُڌڻُ (ٻُڌُ)

ٻلي

ٻوڄ

ٻوڙ

ٻوڙو

ٻيٽُ

ٻيڙي

ٻيلو

ڀ

ڀاڪرُ

ڀڄڻُ (ڀڄُ)

ڀنگَ

ڀُورو

ڀوڳ [ڀوڳ چرچو]

ڀونڪڻُ (ڀونڪ)

ڀيٽ

ڀينڊي

ٿ

ت

تار

تاريخ

تاڙي

تبخيرو

تعدادُ

تماڪُ

تمامُ

تنقيد

توري

توڙي

تيلي

ٺ

ٺاٺو

ٺڏو

ٺَرُ

ٺَڪُ

ٺومَ

ٽ

ٽاري

ٽامون

ٽانڊو

ٽُڪَرُ (ٽُڪِرِ)

ٽماٽو

ٽُنگ

ٽُوالُ

ٽوپو

ٽوپي

ٽورو

ٽوڪَرُ (ٽوڪِرِ)

ٿ

ٿَٽُ [ٿاٽُ]

ٿوڪَرُ (ٿوڪِرِ)

ث

ثقافتَ

ثَمَرُ

پ —

پ

پاچولو

پاڙ

پاسِ

پاڪُ

پانُ

پَٽَرُ

پِٽَلُ

پٽڪو

پُٽِ

پرواهہَ

پريشانُ

پرين

پَسند

پڪو

پليٽ

پِنَڊُ (پِنُ)

پوٽي

پورهيو

پيالو

پيتي

پيدا

پينگهو

ڦ

ڦٽڪڙُ (ڦَٽِڪُ)

ڦِٽڪي

ڦَٽَڙُ (ڦَٽِ)

ڦَرهي

ڦَرڪڙُ (ڦَرڪُ)

ڦِڦڙُ

ڦولڙو

ڦوڪڙُ (ڦوڪ)

ج

جارو

جاڙِ

جُٽي

— جُٽِ

جُٽ

جملو

جِنُّ

جَنڊُ

جَوَ

جوکو

جونءَ

جهاز

جيرو

جيڪر

ڄ

ڄارُ

ڄاڻو

جھ

جھنڊو

جھولي

جھونو

جھونگارُ (جھونگار)

چ

چاپلوسُ

چاچو

چانڊي

چاهَٽُ (چاهہِ)

چپاڙٽُ (چپاڙِ)

چَٽڻُ (چَٽِ)

چَٽي

چَرٻي

چَرسُ

چَڪَرُ

چُگَڻُ (چُگِ)

چَماٽَ

چَمنو

چُمَڻُ (چُمُ)

چور

چوسَڻُ (چُوسِ)

چولو

ڇ

ڇاٽي

ڇپرُ

ڇلهڻُ (ڇلهه)

ڇنو

ڇٽڪارُ

ڇولي

ڇيڙو

ڇيٽو

ح

حرڪت

حشمت

حڪومت

حلُ

حيرت

خ

خاڪو

خريدڻُ (خريد)

خزانو

خچرُ

خوراڪ

د

دخل [ـــ داخل ـــ داخلا]

درياءُ

دُکڙُ (دُک)

دُهلُ

ڌ

ڌارُ

ڌارڻُ (ڌار)

ڌاڙو

ڌاڳا

ڌڙُ

ڌَنُ

ڌُنُ

ڌنڌو

ڏ

ڏ

ڏاڍ

ڏاٺ

ڏاجُ

ڏاڙهون

ڏُڏُ [ڏُڏُ لسي]

ڏسڻُ (ڏس)

ڏکڻُ (ڏکُ)

ڏنگڻُ (ڏنگِ)

ڏورڻ (ڏورِ)

ڏوهيڙو

ڏيا

ڏيڏرُ

ڊ

ڊاک

ڊپُ

ڊگهڙُ

ڍ

ڍوئڻ (ڍوءِ)

ذ

ذڪرُ

ذِمو

ر

رَبُ

رڃ

رِجَڻُ (رِجُ)

رالو

رُسڻُ (رُسُ)

رقم

رُڪُ

رَڳ

روشني

رونق

رِهاڻِ

ريتِ

رئيس

ز

زَريا — زنجير

زنجير

زَهرُ

زيتون

س

ساٽي

ساري

سازُ

ساڳُ

سانُ

سانوَڻُ

سائيڪل

سيتا

سخا

سخت

سَڌَ

سِرُ

سرگس

سِيَڻُ (سِٽُ)

سَڄو

سِڱُ

سَڱُ

سلامت

سَماجُ

سمنڊ

سَنگُ

سنڌي

سُنهُن

سوپَ

سوپاري

سونُ

سهولت

سُٺي

سِيرَ

سَيرُ

سينو

ش —

ش

شاعرُ

شعرُ

شعار

شُعرُ

شيشو

شيطانُ

شينهن

ص

صاحبُ

صُحبتَ

صُلحُ

صورت

صوفُ

ض

ضايع

ضَربَ

ضعيف

ط

طبيعت

طرح

طوطو

ع

عمرت

عطر

علائقو

عورت

غ

غاليچو

غَزلُ

غفلت

غير

ف

فال

فرش

فِقرو

ـ فِلم

فِلمُ

فوج

فهرست

ق

قانون

قائم

قبو

قَدُ

قَدرُ

قُدرت

قطارَ

قَلعي

قيامت

ڪ

ڪارِ [ڪاريگرِ]

ڪاروبار

ڪافي

ڪانءُ

ڪانو

ڪبوتر

ڪَپٽُ

ڪَپَرُ

کپڙي

ڪدو

ڪرڙو

ڪريلو

ڪرنگهو

ڪُڪڙ

ڪيلو

ڪُلهو

ڪَکُ

ڪَنڊُ

ڪنڊو

ڪوٺي

ڪُهاڙي

ڪَهاڻي

— ڪُهَڙو

غُمَٽُ (غم)
غڏو
غينمُڙ

ڪ

ڪارُ
ڪٿو
ڪُڙب
ڪجور
ڪرڻ
ڪَرَٽُ (ڪَرُ)
ڪَسَٽُ (ڪَسِ)
ڪَنيُ
ڪَنهَٽُ (ڪنهه)
ڪوڙو
ڪيسو
ڪينهو

گ

گَپَٽُ (گَپُ)
گُدامُ

کبڙ
کنڌ
کرامت
کروڌ
کَنَٽُ (کَنُ)
کُسَٽُ (کُسُ)
کِرڪ
کندرف
کوڏو
کِماٽُ (کِمِلِ)
کِيٽُ

ک

کُجهه
کچي
کَنُ
کَنڊَٽُ (کنڊِ)
کَهَٽُ (کَهُ)
کئون

گھ

<u>گھ</u>	<u>م</u>
گھارو	ماڙي
گھُٽَڻُ (گھُٽِ)	ماتا
گھمَ	ماسي
گھورڻُ (گھورِ)	مالهي
گھيرو	مائٽ
<u>ل</u>	مَٽَڻُ (مَٽِ)
لَچَڻُ	مَحَبَتَ
لُڏَڻُ (لُڏُ)	مَچَڻُ (مَچُ)
لعنت	مرضي
لُغَتَ	مِرُون
لَکڻُ	مُٽِرڻُ (مُٽُرُ)
لِڱُ	مساڻ
لوٽو	مسجد
لوهُ	مَسوارَ
لي	مِصرع
ليٽڻ (ليٽُ)	مضمونُ
ليمون	مَطلبُ

— معامله

معاملو

معدو

معنيٰ

مُفاصلو

مُقابلو

مقام

مقصد

ملڪيت

مُنجهي

مرشي

موٽر

مرڪُ مرڪُ

موچارو

موڙهي [موڙُ / مولُ]

مونجهو

مُهنڊُ (مُهنڊِ)

مينهن

ن

نانگُ

نتائج (نتاءِ)

نثر

نپوڙڻ (نپوڙِ)

نسل

نشان

نظم

نقصان

نِڪاحُ

نمبر

نِوڙڻُ (نِوڙُ)

نيرو

و

واڄ

وارڊ

واري

والاڙُ (والار)

واندو

واٽُ

واھوندو

وِچون

وَجھُ

وغيره

واايت

وياج

ويل [وير اوير]
ويھو

ھ

ھَتَڙُ (ھَٽُ)

ھَٽُ

ھدايت

ھڏو

ھَڪَل

ھَلچل

ھيرَ

ي

يارُ

يعني

يقين

يڪتارو

الف

ڳڻپ، تور ماپ ۽ ڪئلينڊر جا لفظ

(1) ڳڻپ

هڪُ
ٻہ
ٽي
چارِ
پنجَ
ڇهہ
سَتَ
اَٺَ
نَوَ
ڏَهہ
اوڻيهہ
ويهہ
اوڻٽيهہ
ٽيهہ
اوڻيتاليهہ

چاليهہ
اوڻونجاهہ
پنجاهہ
اوڻهٺ
سَٺِ
اوڻهتر
سٺر
اوڻاسي
آسي
اوڻانوي
نَوي
سئو
هزار
لَکُ
ڪروڙ
آرَبُ

— چوٿو

ب

چواڻو

مُنو

سوا

ڏيڍ

اڍائي

پئوڻ

(٢) تورماپ

ٽولو

ٽَنُ

پاءُ

پائونڊ

رتي

سير

ماسو

مَڻُ

هنڊريڊ ويٽ

ٽويو

پائي

خراڙ

ھاسو

فرلانگ

فوٽ

ڪوسُ

ميل

والُ

(٣) ڪئلينڊر

سومر

آڱارو

اربعا

خميس

جمعو

ڇنڇر

آچرُ

جنوري

فيبروري

مارچ

- اپريل

ج

ابريل

مئي

جون

جولاء

آگست

سپتمبر

آكتوبر

نويمبر

دسمبر

محرم

صفر

ربيع الاول

ربيع الثاني

جمادي الاول

جمادي الثاني

رجب

شعبان

رمضان

شوال

ذوالقعد

ذوالحج

ڪ

س - قومي لفظ

آپريشن	انسائيڪلو پيڊيا
آپيرا	انشوئرنس
آٽوموبيل	انفلوئنزا
آٽوميٽڪ	امپيريل
آرڪيسٽرا	اوورسيئر
آڪسيجن	اوورڪوٽ
آلجبرا	ائٽم
آمليٽ	ايڪسري
اسٽامپ	ايمبسي
اسٽيشن	ايمپائر
اسپتال	بار
اسپورٽ	باڪس
اسڪول	بائلر
آلڪوهل	بايولاجي
انجڻ	بُرش
انٽرنيشنل	برڪ
انجنيئر	بَسِ

ٹ

بس

بنک

بینڈ

ٹرمامیٹر

ٹارپیډو

ٹائیم

ٹوتھ پیسٹ

ٹکیٹ (ټکټ، ټکټ)

ٹوسٹ

ٹیکس

ٹیکسي

ٹي

ٹیلیفون

ٹیلیگرام

ٹیلیویژن (ٹي.وي)

ٹینٹ

ٹینس

تھیٹر

پارسل

پارک

پاسپورٹ

پالش

پائجامو

پاؤډر

پائیپ

پبلک

پرنٹر

پروپیگنډا

پریزیډنٹ

پروگرام

پلیٹ

پلاٹینم

پن

پوٹاش

پوسٹ آفیس

پوسٹ کارډ

پوسٹ مین

ــ پیانو

ڊ

پيانو
پيٽرول
پيپرويٽ
پينسل
جاگرافي
جاميٽري
جيالاجي
جيلي
چاڪ
چاڪليٽ
چيڪ
ڊانس
ڊريس
ڊزائين
ڊگري
ڊينامائيٽ
ڊرم
ريسٽارنٽ

ريفرينڊم
ريڊيو
ريسيپي
ريلوي
رول (رولز)
زنڪ
زولاجي
زيبرا
سائڪالاجي
سائنس
سر
سرڪس
سگريٽ
سوپ
سوسائٽي
سيڪريٽري
سينيما
شارٽ هينڊ

— شميم

[illegible]
[illegible]
فٹبال
[illegible]
فزیالاجی
فوٹوگراف
کاپی
کاپی رائٹ
کاربان
کارڈ
کارک
کافی
کاکٹیل
کالر
کالج
کالونی
کامیٹی
کرکیٹ
کمپنی

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
کیمسٹری
کیمیکل
گلسرین
گئس
لاوا
لائبریری
لِپ اِسٹک
مارکیٹ
مِس
مِسٹر
مِسز

ي

مسز
مشين
مليريا
منٽ
مني آرڊر
مئنٽمينٽس
مئيج
مئڊم
مياءُو (آواز)
ميوزم
نائٽروجن
نِڪل
نِڪوٽين

نمبر
نوٽ
وائيولن
وِسڪي
ورلڊ
وِيزا
هاڪي
هائيجين
هسٽيريا
هوٽل
هئڊروجن
يونيورسٽي

"ناشاد"

Extended Basic Vocabulary
of
Sindhi Language

Basic Words	800
Extended (– Of Cultural and Civic Interest)	450
Numerals, Weights & Measures, and Calendar	75
International Words	175

Compiled by
Ghulam Mustafa Qasmi
Muhammad Ibrahim Joyo
Dr: Ghulam Ali Allana
Muhammad Saleh Shah Bukhari

Edited by
Syed Hussamuddin Rashdi

Prepared by
Sindhi Adabi Board, Hyderabad, Sind.
For
Ministry of Education, Government of Pakistan, Islamabad.